

Campus Hamar

Silje Rohaugen Jonsen

Bacheloroppgave

Barns risikolek

Childrens risky play

BLUS

2018

Antall ord: 7906

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Forord

Tre år på barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Innlandet, campus Hamar, nærmer seg slutten. Bacheloroppgaven skal leveres inn, og min siste tid på barnehagelærerstudiet har blitt en realitet. Det skal bli godt å komme seg ut i arbeidslivet, samtidig som det blir vemodig å si farvel til livet som student – i alle fall for denne gang.

Jeg vil rette en stor takk til informantene mine, som bidrog til at jeg fikk innhentet viktige data fra fagfeltet. Uten dere hadde jeg ikke hatt noe datagrunnlag for oppgaven. Jeg ønsker også å rette en stor takk til veilederen min på bacheloroppgaven. Jon Anders Græsli, du har gitt meg gode innspill og råd på veien til en ferdigstilt bacheloroppgave.

Norsk sammendrag

Tittel: Barns risikolek	
Forfatter: Silje Rohaugen Jonsen	
År: 2018	Sider: 36
Emneord: Risikolek, spenning, uteområde, sikkerhet, flytsone, mestringsfølelse, motorikk, voksenrollen, barnehage, barn	
Sammendrag: Formålet med denne bacheloroppgaven er å se på hvordan utvalgte barnehager legg til rette for risikolek på barnehagens uteområder. I tider hvor sikkerhet har fått mye oppmerksomhet, kan det være nyttig å vite hvordan man kan legge til rette for denne type lek i barnehagen. Gjennom å belyse relevante sider ved risikoleken, slik som risikomestring, mestringsfølelse, motorikk, de voksnes perspektiv og sikkerhet vil jeg danne grunnlag for å drøfte dataene jeg finner. Jeg har valgt å benytte meg av kvalitativ forskningsmetode i form av delvis strukturerte intervjuer. Intervjuene ble gjennomført med to pedagogiske ledere, som har jobbet i de tilhørende barnehagene i henholdsvis syv og nitten år. Alt dette vil bli drøftet opp mot hverandre i drøftingskapittelet. Dette danner grunnlag for en konklusjon. Mine funn antyder at det er i området utenfor barnehagens gjerde det legges mest opp til risikolek. Her er det gards- og naturbarnehagen som kommer best ut. Ellers ligger de to barnehagene likt, ved at de tilrettelegger trygge, rike og varierte lekemiljø.	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Childrens risky play	
Author: Silje Rohaugen Jonsen	
Year: 2018	Pages: 36
Keywords: Risky play, outdoor, excitement, security, flow, mastery, motor skills, adults, kindergarten, children	
<p>Summary: The purpose with this thesis is to find out how two selected kindergarten is giving the children possibilities to play risky play in their outdoor-facility. By outdoor-facility I mean both inside and outside the kindergartens fences.</p> <p>Nowadays security is given much attention whenever we talk about risky play in the Norwegian kindergartens. The teachers in the kindergartens need to know how to give the children possibilities to play risky play, without to put the children in dangerous situations. The results of this thesis will be useful in kindergarten teachers everyday-work.</p> <p>I will look at essential sides of the risky play, like what kind of activities it is, sense of achievement, motor skills, adult's perspective and security. In order to discuss which potential the children are given for risky play, I've been interviewing two kindergarten teachers. The results of the interviews and the theory is going to be discussed together, and makes a basis for a conclusion in the end.</p> <p>My findings, is that mostly the kindergarten gives the children possibilities to play the risky play outside of the kindergartens fences. Their kindergarten teacher attitudes and knowledge plays a big part on their work. Luckily, I found that most of the kindergarten teachers have a positive attitude to the kids risky play.</p>	

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Norsk sammendrag	4
Engelsk sammendrag (abstract).....	5
1. Innledning.....	8
1.1 <i>Problemstilling .....</i>	<i>8</i>
1.2 <i>Begrepsavklaringer og avgrensing.....</i>	<i>8</i>
1.3 <i>Oppbygning av oppgaven .....</i>	<i>9</i>
2. Teori	10
2.1 <i>Risikoleken .....</i>	<i>10</i>
2.2 <i>Motorikk.....</i>	<i>11</i>
2.3 <i>Risikomestring.....</i>	<i>12</i>
2.4 <i>Mestringsfølelse.....</i>	<i>12</i>
2.5 <i>Flytsonemodellen .....</i>	<i>13</i>
2.6 <i>Subjektiv og objektiv risiko.....</i>	<i>14</i>
2.7 <i>De voksenes perspektiv .....</i>	<i>14</i>
2.8 <i>Lekemiljø .....</i>	<i>15</i>
2.9 <i>Rammeplan og forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr .....</i>	<i>16</i>
2.10 <i>Skader .....</i>	<i>16</i>
2.11 <i>Overbeskyttede barn.....</i>	<i>17</i>
3. Metode	19
3.1 <i>Metodisk tilnærming.....</i>	<i>19</i>
3.2 <i>Gjennomføring av metode .....</i>	<i>19</i>
4. Analyse og resultater	22
4.1 <i>Barnehage A / Barnehagelærer A .....</i>	<i>22</i>
4.2 <i>Barnehage B / Barnehagelærer B .....</i>	<i>24</i>
5. Drøfting	26
5.1 <i>Positive aspekter ved risikoleken .....</i>	<i>26</i>
5.2 <i>De voksnes betydning for risikoleken .....</i>	<i>27</i>
5.3 <i>Barnehage A og B sine tilrettelegginger av lekemiljøer .....</i>	<i>28</i>

---

6. Konklusjon	30
6.1 <i>Tanker videre</i>	31
Litteraturliste	32
Vedlegg 1 Intervjuguide.....	34
Vedlegg 2 Forespørsel om deltakelse i bacheloroppgave	36

1. Innledning

Vi går tilbake til 1999. I toppen av ei høy gran sitter to jenter å leker. Nede på bakken under dem står to bekymrede mødre, og ber de to jentene om å komme seg ned igjen. En av disse jentene var meg. Jeg husker ennå følelsen av å sitte der oppe. Det kilte i magen. Mødrene våre så ut som små maur der nede på bakken. Vi måtte være minst ti meter oppe i lufta. Dette var bare en av utallige ganger jeg har klatra høyt over bakken, enten det har vært i trær, bergvegger eller andre egnede steder.

Ikke før i de senere årene har jeg begynt å kjenne på den følelsen som mødrene våre nok stod med da de så oss oppe i treet. Det er snakk om en slags frykt. Frykten for at noe skal gå galt. Det kan være vanskelig å balansere det å gi barna tilstrekkelig med risikofylte utfordringer, samtidig som barnas sikkerhet skal være i fokus. I barnehagen kjenner man på forventningene foreldrene har til at personalet skal ta godt vare på det kjæreste de har; barna.

1.1 Problemstilling

Gjennom praksisperiodene knyttet til barnehagelærerstudiet har jeg hatt praksis i to barnehager. I begge barnehagene så jeg at barna lekte ulike typer risikolek, men jeg fikk inntrykk av at den ene barnehagen la mer til rette for risikolek enn den andre. Jeg ble nysgjerrig på hva som kan ligge bak dette.

Jeg grublet lenge på hva som kunne være problemstillingen min, men landet til slutt på: ***Hvordan tilrettelegger utvalgte barnehager for risikolek på barnehagens uteområde?***

1.2 Begrepsavklaringer og avgrensning

De utvalgte barnehagene ble den kommunale barnehagen, og gards- og naturbarnehagen som jeg har hatt praksis i.

For å begrense meg vil jeg se på den risikofylte leken som foregår på barnehagens uteområder. Med barnehagens uteområde mener jeg områdene innenfor barnehagens gjerder, og de områdene utenfor gjerdene som barnehagene benytter seg av jevnlig. Jeg hadde egentlig tenkt å kun ha fokus på området innenfor barnehagens gjerder, men det viste seg at områdene

utenfor gjerdene hadde en spesiell verdi for barnas mulighet til utfoldelse av risikolek. Derfor ble det viktig for meg å ta dette med i oppgaven.

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til et fokus på de eldste barna i barnehagen, da det er de som oftest er å se i risikolek. Det vil si barna fra tre år og oppover. Dette innebærer at jeg har intervjuet barnehagelærere med tilknytning til de eldste barna i barnehagen.

1.3 Oppbygning av oppgaven

Jeg har valgt å ha et deduktivt forløp i oppgaven min. Det vil si at jeg først presenterer pensumteori og teori knyttet til risikolek, før jeg redegjør for metoden jeg har gjennomført og kommer med resultatene fra den. Metoden danner grunnlag for empiri. Til slutt ser jeg teorien opp mot resultatene i et drøftingskapittel, før jeg kommer med en konklusjon.

2. Teori

For å kunne besvare problemstillingen min, vil jeg først presentere teori som ser på positive sider ved risikoleken. Det vil dreie seg om og motorisk utvikling, mestring, flytsone og risikomestring. Det er viktig for de voksne i barnehagen å vite hvilke positive sider det er ved risikoleken, og hvordan man kan tilrettelegge for at barna får oppleve disse.

Videre vil jeg se på de voksnes rolle i risikoleken, med fokus på deres holdninger. Her vil de voksnes kunnskaper og subjektive risiko få stor plass. Jeg vil også se nærmere på lekemiljø, og hvordan dette kan være med å tilrettelegge for risikoleken.

Risikoleken er omdiskutert fordi den innebærer muligheten for at barna skader seg. Jeg synes derfor det er viktig å se på en rapport over skader fra norske barnehager, og alvorlighetsgraden av skadene. Mot slutten vil jeg også kort komme innom *rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Utdanningsdirektoratet, 2017) og forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014), siden dette er forskrifter og føringer som barnehagene må forholde seg til knyttet til risikoleken. Dette ser jeg til slutt i sammenheng med overbeskyttelse av barn, og hva det kan føre til.

Aller først vil jeg begynne med å presentere hva risikolek innebærer, slik at dette er klart for alle.

2.1 Risikoleken

Risikolek er den type lek der man balanserer mellom spenning og frykt (Sandseter, 2013a, s. 182), og omtales med ulike betegnelser. Det kan være risikolek, vilter lek, risikofylt lek eller bråkelek (Osnes, Skaug og Kaarby, 2015, s. 145, s. 149 og s. 158; Storli, 2013, s. 344). At det ligger en form for risiko innbakt i denne typen lek ser vi gjennom å analysere selve ordet risikolek, som er sammensatt av to ord; risiko og lek. Uten å vite noe om hva begrepet innebærer fra før av, kan vi tenke oss at det er en reell fare for at barna kan komme til skade ved denne type lek.

Ellen Beate Hansen Sandseter er en av de mest kjente forfatterne og forskerne vi har her til lands i forbindelse med risikoleken. Hun har satt opp en liste med ulike typer aktiviteter som

hun mener faller under begrepet risikolek (Sandseter, 2013a, s.178). Det er aktiviteter som innebærer:

- lek i store høyder, med fare for å falle ned
- lek med stor fart, med fare for blant annet sammenstøt
- kamp- og slåsseleker, med fare for å skade hverandre
- lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ ned/ inni noe
- lek med farlige redskaper
- lek hvor barn kan gå seg bort / bli borte

Hvilke fordeler kan disse aktivitetene gi barna? Det skal vi se på nå.

2.2 Motorikk

Først og fremst er motorikk sentralt når det er snakk om risikolekens fordeler. For å tilrettelegge miljøet i barnehagen på en best mulig måte må personalet i barnehagen ha kunnskap om motorisk utvikling, og om hvordan de kan tilrettelegge for utvikling av de motoriske ferdighetene (Sigmundsson og Pedersen, 2000, s. 53). Med motorikk tenker vi på alle mulige bevegelser vi kan utføre med kroppene våre. Motorikken vil endres gjennom hele livet, gjennom motorisk utvikling (Sigmundsson og Pedersen, 2000, s. 17; Fjørtoft, 2013, s. 183). Dette skjer via motorisk læring, der man oppøver ferdigheter gjennom praksis (Fjørtoft, 2013, s. 182). Som det kjente ordtaket sier: *Øvelse gjør mester!* Gjennom prøving og feiling finner barnet til slutt det bevegelsesmønsteret som gir størst suksess for den gitte aktiviteten (Fallangen og Øien, 2013, s. 163). Nok øvelse vil føre til at man oppnår motorisk kontroll, der man har kontroll på bevegelsen man gjennomfører, og kan opprettholde og endre stillinger under krevende og varierte omgivelser (Fjørtoft, 2013, s. 182). Alt dette er aktuelt når det er snakk om risikolek. Vi ser at god tilrettelegging av risikoleken vil bidra til at barna oppnår bedre motoriske ferdigheter og motorisk kontroll.

I risikolek er det grovmotoriske bevegelser som blir mest brukt. Grovmotoriske bevegelser innebære at de store musklene og muskelgruppene er involverte. Det er ikke like stort fokus på presisjon når det gjelder grovmotoriske øvelser, som når det er snakk om de finmotoriske

øvelsene (Breivik, 2001, s. 24; Sigmundsson og Pedersen, 2000, s. 13 og s. 19; Moser, 2013, s. 136). Ut i fra dette kan vi se at det er fint med god plass under utøvelse av risikolek.

2.3 Risikomestring

Risikomestring er også en god grunn til å la barna bedrive risikolek. Sandseter (2013b, s. 58) bruker begrepet risikomestring når hun omtaler hvordan barna lærer å kjenne sine egne muligheter og begrensninger gjennom risikolek. Gjennom risikoleken lærer barna å gjenkjenne risiko, og de skjønner at de må utføre bevegelsene annerledes dersom de skader seg første gangen (Osnes et al., 2015, s. 156). Ut fra erfaringene barna får gjennom risikoleken, så bygger de stadig opp en kompetanse om hvilke risikoer de kan ta og hvilke risikoer de bør holde seg unna (Bagøien og Storli, 2013, s. 18; Sandseter, 2013b, s. 56). Dette er erfaringer som er viktig å ta med seg til senere i livet. Om barna ikke får testet ut egen kropp i forhold til risikofylte utfordringer, vil de senere være dårlige til å vurdere risiko opp mot egne ferdigheter. Dette kan få fatale følger.

2.4 Mestringsfølelse

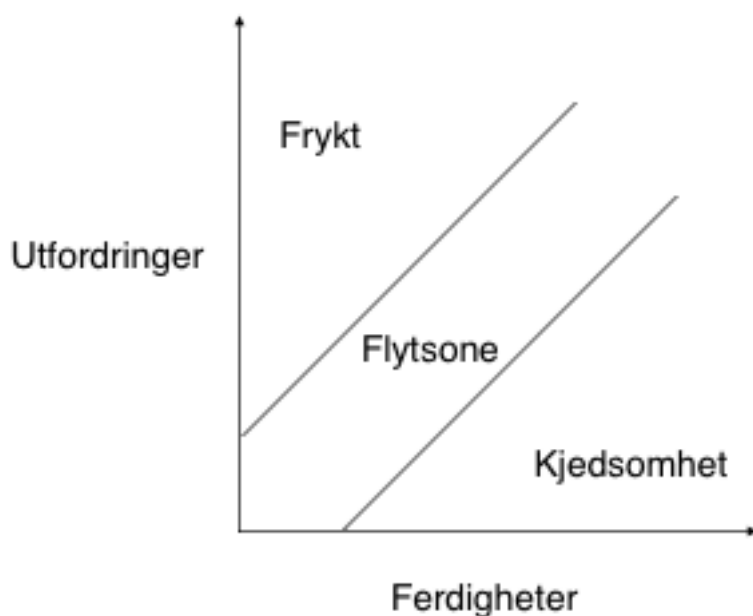
Risikoleken regnes kun som positiv dersom barna opplever mestring gjennom den (Sandseter, 2013a, s. 181). Mestringsfølelsen er derfor en sentral del av denne bacheloroppgaven. Mestringsfølelsen oppstår i det vi behersker noe, og oppleves som en positiv følelse. Det du behersker har fremstått vanskelig i utgangspunktet, eller kanskje til og med umulig. Dess større utfordringen er, dess sterkere blir mestringsfølelsen i det du behersker øvelsen.

Mestringsfølelse henger sammen med selvoppfatning vår, og er nært knyttet til personligheten. En god selvoppfatningen er viktig for å kunne føle seg vel, og positivt for barnas videre utvikling (Jensen & Osnes, 2009, s. 122). Selvoppfatningen består av tre ulike komponenter; barnets vurdering av seg selv, barnets oppfatning av hvordan viktige andre vurderer en selv og barnets vurdering av seg selv i forhold til normer og verdier i samfunnet (Lillemyr, 2011, s. 163). Vi ser at det handler om hva barnet mestrer, hvem som ser hva barnet mestrer og hvilken respons de gir til barnet. Vi bør derfor gi barna positive tilbakemeldinger når de mestrer noe, og dette må gjøres troverdig og uten at det misbrukes (Sigmundssone og

Pedersen, 2000, s. 82). Det kan være fort gjort å si ”bra” eller ”så flink du er” uten at det faktisk er god grunn til å gi disse tilbakemeldingene.

2.5 Flytsonemodellen

For å bedre kunne forstå hvordan mestringsfølelsen oppstår, så kan vi se på det som kalles for flytsonemodellen. Denne modellen er kjent fra Chikczentmihalyi (1990). Flytsonen fremtrer i det du har oppnådd en perfekt kombinasjon av ferdigheter og utfordring. Hvis vi ser på figur 2.1, så ser vi at det kan bli kjedelig om det blir for lite utfordring i forhold til hva man mestrer. Derimot ser vi at om det blir for stor utfordring i forhold til hva man mestrer, så kan det bli skummelt og man kan utvikle angst.

Figur 2.1

I risikoleken ligger man på kanten mot frykt (Sandseter, 2013b, s. 55). Fristelsen til å utføre aktiviteter som ligger på vippen mellom spenning og frykt er nok stor for mange, og vil nok være det som driver mange av barna til slik type lek. Det å ligge på kanten mellom spenning og frykt skaper den kilende følelsen i magen. I tillegg vil også mestring av en aktivitet styrke selvpoppfatningen til barna.

2.6 Subjektiv og objektiv risiko

Når vi snakker om mestring og flytsone er det viktig å redegjøre for det som kalles subjektiv risiko. Denne type risiko er den risikoen man opplever i situasjonen her-og-nå. Dette henger sammen med hva det enkelte barnet mestrer, og barnas selvbilde. Til motsetning har vi den objektive risikoen der man ser på om det finnes en risiko utenfor barnet. Altså i omgivelsene i seg selv (Osnes et al., 2015, s. 156 – 157). Vi ser at det er subjektivt for det enkelte individ hva som oppleves som risiko. Noen barn krever lite utfordringer for at det skal føle på frykten, mens andre barn trenger langt større utfordringer for å få den samme følelsen (Breivik, 2001, s. 80-87). Dette kan vi relatere til flytsonemodellen. Vi ser at lavere ferdigheter krever lavere grad av utfordring. Det kan for eksempel være at et barn ønsker å balansere på en stokk som ligger en meter over bakken, mens et annet barn med bedre balanseevne vil balansere på en stokk som ligger to meter over bakken.

2.7 De voksnes perspektiv

Også de voksnes subjektive risiko påvirker barnas muligheter til å bedrive risikolek. Det er ofte den voksnes subjektive risiko som legger føringer for hva barna kan gjøre i barnehagen (Sandseter, 2013b, s. 60). For at barna skal få drive med risikolek i barnehagen, må personalet ha holdninger og praksiser som gir rom for denne type lek. Sandseter bekrefter dette (2013a, s. 188 og 192). Forskning har vist at ansatte i barnehagen generelt ikke er særlig spenningsøkende (Sandseter, 2007). Dette kan videre ses på som at mange av de voksne i barnehagen ikke er komfortable rundt risikofylte situasjoner, og at deres subjektive risikovurdering ofte er høy.

Tilrettelegging av risikolek krever at personalet i barnehagen er påkoblet og tilstede for barna. Man er hele tiden nødt til å bruke sunn fornuft og magefølelsen i pågående risikovurdering (Bagøien og Storli, 2013, s. 19-20). I tillegg til at vi har fokuset på barnet her-og-nå, må vi også tenke på hva foreldrene til det aktuelle barnet kan synes om situasjonen. Sandseter (2013a, s. 193) skriver at det er viktig å ha med seg foreldrene på laget, og vite hvor de står i forhold til risikoleken. Foreldrenes syn på risikolek påvirker selvsagt arbeidet med risikolek i barnehagen. Det vil være lettere å la et barn utfolde seg i risikolek dersom man vet at foreldrene

til barnet setter stor pris på det. De voksne har også ansvaret for å skape et lekemiljø som innbyr til risikolek.

2.8 Lekemiljø

Barna bruker store deler av barndommen sin i barnehagen, og gjennom *rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11) ser vi at barnehagen skal legge til rette for sosial utjevning. Det betyr at barnehagen har et stort ansvar for å legge til rette lekemiljøet i barnehagen, slik at alle barn får gode mulighet til å bedrive risikolek.

Sandseter nevner viktigheten av at personalet sørger for trygge lekemiljøer som er rike, spennende og varierte (2013a, s. 189, s. 193 - 194). Med dette mener hun at barna skal få brukt kroppen på ulike måter innenfor trygge rammer. Ytre ukontrollerbare risikofaktorer, som trafikk og ødelagte leker, må fjernes. Spesielt lek i naturmiljøet utenfor barnehagen gir stor variasjon. Naturen er en god aktivitetsarena, og mange barnehager er plassert nært naturområder (Nordbotten, 2014, s. 120). Barna kan klatre i trær, henge, slenge, balansere i stor høyder, leke fangeleker og så videre. Det er bare å slippe fantasien løs, og det er barna gode på.

Ulike miljøer innbyr til ulik type lek ut i fra sine kvaliteter (Sandseter, 2013b, s. 60). Barna ser med en gang hva de kan gjøre i ulike lekemiljøer. Gibson (referert i Fjørtoft, 2013, s. 186) brakte begrepet ”affordances” på banen. Dette begrepet innebærer at miljøet tilbyr mennesker ulike utfordringer og kvaliteter for bruk. Det er altså en klar sammenheng mellom hvordan vi oppfatter miljøet rundt oss, og måten vi benytter av oss miljøet på. Barna ser med en gang om et miljø tilbyr kvaliteter som gjør at de kan utfolde seg i ulike typer risikolek. En stokk i passe høyde kan være perfekt til å balansere på, og et tre kan ha grener som er plassert i optimal avstand til å klatre i.

Men det er ikke bare enkelt å legge til rette for risikolek. Norske barnehager har lover, forskrifter og førende dokumenter på hvordan de skal gjennomføre virksomheten sin.

2.9 Rammeplan og forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver gir føringer for hvordan de ansatte i barnehagen skal forholde seg til risikolek. I rammeplanen står det at barnehagen skal bidra til at barna ”opplever å vurdere og mestre risikofyllt lek gjennom kroppslige utfordringer” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.49). Personalet i barnehagen er altså pålagt å gi alle barna utfordringer innenfor risikoleken tilpasset eget nivå. Det står også at personalet skal ”være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50), og ”gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanse- opplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet” (Utdanningsdirektoratet 2017, s. 50). Dette har vi vært innom under de voksnes perspektiv og lekemiljø.

Risikoleken har blitt omdiskutert på grunn av skadene som kan forekomme ved utøvelse av den. Derfor har vi blant annet fått forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014), som gir føringer man må overholde ved lekeplasser og utstyr på disse stedene. I forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014) skrives det at ”Med lekeplass menes ethvert areal, opparbeidet eller naturlig, som er tilgjengelig og som er tilrettelagt for barns lek”. Dette innebærer at barnehagene må tilse at lekeplassutstyr de selv konstruerer i naturen følger forskriften også. ”Med lekeplassutstyr forstås alle installasjoner og/eller delkomponenter med tilhørende underlag, som er konstruert, produsert eller markedsført med den hensikt å bli installert på lekeplasser, med sikte på individuell eller kollektiv lek” (Forskriften om sikkerhet ved lekeplassutstyr, 2014). Jeg tolker dette slik at i naturen står man fritt til å benytte seg av den slik den er, så sant man ikke endrer det naturskapte. Da må man, i likhet med lekeplassutstyr innenfor barnehagens gjerder, overholde forskriften.

2.10 Skader

For å belyse hvilke skader som kan oppstå i norske barnehager, har jeg valgt å trekke frem rapporten *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehagen* (Egset, Pareliussen, Sando og Sandseter, 2013). Rapporten viser oss skadene som forekom i norske barnehager i 2012. Av i alt 11 947 innrapporterte skader, er 11 698 av dem i de to

kategoriene som går under småskader. Det vil si at man har behov for enkel behandling av de ansatte i barnehagen, lege eller tannlege uten at skadene krever noen form for oppfølging. Videre har vi to kategorier til, der vi ser de mer alvorlige skadene. Det er altså de resterende 249 tilfellene. Her finner vi brudd, kutt og hjernerystelser i kategori 3, og hendelser som førte til varige men eller død under kategori 4. Det er hovedsakelig skader i kategori 4 vi vil unngå. Her var det 22 innrapporterte hendelser, men kun tre av dem var beskrevet. Alle disse tre hendelsene var kraniebrudd. Som det fremkommer i rapporten, er ikke tallene helt reelle. Det ligger en grad for tolkning i kategoriene for skader, og heller ikke alle situasjonene er beskrevet. Det finnes også situasjoner som er kategorisert som alvorligere skader, der beskrivelsen av dem heller tilsvarer de mindre alvorlige skadene. Dette tolker jeg dit hen at reelt er det færre alvorlige skader enn det som kommer frem i rapporten. Uansett ser vi at det er få alvorlige skader i norske barnehager, med tanke på at vi har full barnehagedekning.

2.11 Overbeskyttede barn

Flere steder kan vi lese at noen mener at barna i dagens samfunn overbeskyttes. Hva kan dette komme av? Breivik (2001, s.15) skriver om at situasjonen rundt kjønnsrollemønster har endret seg med tiden, og at det har hatt en innvirkning på det hele. Før i tiden var det mødrene som hadde ansvar for hjemmet og barna. Når oppgaver måtte gjøres fikk barna lov til å ferdes fritt uten tilsyn fra mor. I dag er oftest både mor og far ute i arbeid, og ansvaret for barna deres flyttes til barnehagepersonalet. Når man passer andre sine barn vil man være mer på vakt enn man ville vært med sine egne barn. Man er redd for at barna skal skade seg alvorlig, når man må stå til ansvar for det. Her beskriver Breivik, slik jeg ser det, situasjonen rundt risikolek i barnehagen godt.

Overbeskyttelse kan også komme av mangel på kunnskap. Barnas kropp er bygd for å tåle en støyt. Barnas skjelett består i motsetning til de voksnes, av blant annet flere knokler og brusker enn det et voksent skjelett har. Noe av brusket vil etterhvert forbeines, og det voksne skjelettet blir til. Det at barna har mere brusker i skjelettet enn voksne gjør at barnas skjelett er mykere og tåler mer. De skal riktignok ikke belastes mye over tid, men en støyt tåler de. Skjelettet til barna har også den fordelene at produksjonen av nytt beinvev går raskere enn hos voksne. Dette betyr at dersom et barn bryter et bein, så vil det heles raskere enn det hadde villet gjort hos voksne (Nordbotten, 2014, s. 62- 65, Osnes et al., 2015, s. 88- 89). Dette er informasjon som

er god å ha i bakhodet når barna bedriver risikofylt lek. Det er ikke alltid så farlig om de slår seg litt.

Breivik (2001, s. 55) skriver at barna har godt av å bli herdet i barndommen. Dette blir de kun visst de får opplevd motgang og følelsen av ubehag. Man lærer seg etterhvert hvordan man skal takle motgang, og blir bedre rustet til senere situasjoner. Nok en grunn for å ikke overbeskytte barna. Likevel kan det se ut til at det er fort gjort å se det få antallet alvorlige skader fremfor de positive aspektene ved risikoleken. Mange tenker ut verst mulig scenario, og lar dette styre deres praksiser.

3. Metode

Jeg har valgt å benytte meg av kvalitativ forskningsmetode i form av intervju. En kvalitativ metode går mer i dybden enn det kvantitative metoder gjør, og fanger opp meninger og opplevelser hos personalet (Dalland, 2012, s. 112). Ved bruk av kvalitativ metode stiller man åpne spørsmål til informanten, som gir informanten større rom for å besvare spørsmålet med egne ord. Dette kan gi mer detaljert og utfyllende svar enn det man får ved bruk av kvantitativ metode (Christoffersen og Johannesen, 2012, s. 17 og s. 77, Dalland, 2012, s. 112).

Jeg har gjennomført det man kaller et delvis strukturert intervju. Dette kan nærmere beskrives som en samtale mellom informanten(intervjuobjektet) og forskeren(meg), der jeg på forhånd har strukturert spørsmål etter emner, men beveger meg fram og tilbake mellom spørsmålene slik det føles naturlig underveis i intervjuet (Bergsland og Jæger, 2014, s. 71; Christoffersen og Johannesen, 2012, s. 79). Dette gir ytterligere rom for frihet. I forkant av intervjuene laget jeg en intervjuguide (vedlegg 1), som jeg testet ut på en medstudent. Vi syntes begge at vi fikk en fin flyt i intervjuet.

3.1 Metodisk tilnærming

Da jeg skulle finne informanter til intervjuene mine foretok jeg en strategisk utvelgelse av informantene (Christoffersen og Johannesen, 2012, s. 50). Jeg valgte ut to personer som jeg på forhånd antok kunne inneha den kunnskapen jeg var ute etter. I tillegg var det viktig for meg å finne informanter som jeg har et felles fagspråk med, slik at vi har gode forutsetninger for å forstå hverandre godt (Dalland, 2012, s. 163). I dette tilfellet ønsket jeg å intervju pedagogiske ledere i barnehagene, som har jobbet i de aktuelle barnehagen i flere år. De pedagogiske lederne kommer fra barnehagelærerprofesjonen begge to, og burde ha forholdsvis likt fagspråk og like utgangspunkt for å kunne besvare spørsmålene mine. Her er det likevel viktig å være klar over at det kan være individuelle forskjeller.

3.2 Gjennomføring av metode

Det endte med at jeg utførte ett intervju i hver av de to praksisbarnehagene jeg har vært i gjennom studietiden. Grunnen til at jeg hadde ønske om å se på disse to barnehagene var det

at jeg opplevde deres praksiser rundt risikoleken som forskjellige. Det vil være viktig for relabiliteten av oppgaven at jeg er bevisst på at praksisene kan ha endret seg til nå, og jeg må ikke legge egne erfaringer inn i intervjuene som utføres. Relabilitet handler om dataene en samler inn, og hvor pålitelige disse dataene er (Christoffersen og Johannesen, 2012, s. 23, Dalland, 2012, s. 120). Det er kun det som fremkommer i intervjuene som har blitt brukt videre i arbeidet med drøfting og analyse. Selv føler jeg at jeg har en god relasjon til begge informantene mine, noe som kan bidra til at jeg i større grad tolker deres utsagn positivt. Samtidig tenker jeg at den gode relasjonen bidrar til at informantene er ærlige i det de sier, og det er bra for oppgaven.

Selve gjennomførelsen av intervjuene foregikk slik: Først sendte jeg forespørsel til de aktuelle informantene sirka to uker i forveien av gjennomføringen av intervjuene. Her fikk de informasjon om oppgaven min, og hva jeg i grove trekk kom til å spørre om. På denne måten kunne de forberede seg om ønskelig, men det ble ikke pålagt. Når jeg skulle gjennomføre intervjuene satt vi på en rom skjermet fra andre, slik at det ikke var noe som kunne forstyrre oss. Her fikk informantene se vedlegg 2; forespørsel om deltakelse i bacheloroppgaven. Dette måtte de lese gjennom og skrive under på før vi gikk videre til intervjuet. I vedlegg 2 fremgår det at intervjuene vil bli tatt opp, men lydopptakene blir slettet så snart jeg har transskribert intervjuene. Det informeres også om at all data vil bli anonymisert og holdes konfidensiell.

Under intervjuene, og utvelgelsen av data jeg har brukt i oppgaven, har jeg forsøkt så godt jeg kan å ikke la min forforståelse gå i veien for et mest mulig reelt resultat. Siden jeg har benyttet meg av en strategisk utvelgelse, så innebærer det at jeg på forhånd har forestilt meg hvilke svar jeg kan få fra den enkelte av informantene. Under gjennomførelsen av intervjuene har det vært viktig for meg å strebe etter å være objektiv, og ikke komme med egne meninger som kan påvirke informantenes utsagn underveis (Dalland, 2012, s. 119). Jeg er selv veldig for risikoleken, og jeg må forsøke å være nøytral i denne sammenhengen.

Det er også viktig å tenke over validiteten av svarene. Dersom dataene er valide er de gode representasjoner av det generelle fenomenet (Dalland, 2012, s. 120). Christoffersen og Johannesen (2012, s. 24) skriver om begrepsvaliditet, som omhandler relasjonen mellom fenomenet man undersøker og dataene man har samlet inn vedrørende fenomenet. I dette tilfellet dreier seg om risikoleken, og om resultatene fra intervjuet stemmer overens med

den faktiske situasjonen i barnehagene. Siden jeg har valgt å intervju pedagogiske ledere i barnehagen føler jeg at dette er godt dekket. I tillegg er jeg pliktet til å handle etter vitenskapelig redelighet gjennom forskningsetikkloven (2017). Dette dreier seg i stor grad om at jeg ikke kan forfalske dataene jeg har samlet inn.

4. Analyse og resultater

Jeg vil nå presentere data fra de to intervjuene jeg gjennomførte hver for seg. Jeg har valgt å kalle den ene barnehagen for *barnehage A*, med tilhørende *barnehagelærer A* som informant. Den andre barnehagen kalles for *barnehage B*, med tilhørende *barnehagelærer B* som informant. Det som jeg selv har sagt står i kursiv, og det informantene har sagt står i hermetegn. Jeg har komprimert noe av det de har sagt. Dette står skrevet i vanlig skrift. Enkelte data som kommer frem i intervjuene har jeg også utelatt helt, da jeg mener at de ikke har noen relevans for resultatet.

4.1 Barnehage A / Barnehagelærer A

Dette intervjuet har blitt gjort med en informant fra en kommunal barnehage. Informanten er kvinne på over 40 år, og var ferdigutdannet barnehagelærer i våren 1999. Siden den gang har hun stort sett jobbet i den samme barnehagen, og mest med de eldste barna.

Har dere snakket noe om risikolek på personalmøte, eller andre møter her i barnehagen det siste året?

”Ikke definert som risikolek i alle fall.. men det har vært pratet om.. i forhold til sikkerhet, at barna må få utfordre seg. At ikke alt skal være så farlig”.

Ser du noen spesielle fordeler med risikoleken?

”Man ser at barna får utfordret seg på en helt annen måte, de får oppleve den følelsen der man er på kanten med frykt, glede og spenning samtidig”.

Hvilket forhold har du selv til risikolek? Kan du huske opplevelser du selv har hatt med risikolek som barn?

”Jeg synes det er viktig at barna får utfordret seg noe. Det blir strengere og strengere innen gjerdet her på en kommunal barnehage, vi har mange lover og regler å forholde oss til. Vi ser jo at med en gang vi kommer oss utenfor gjerdet, og opp til akebakken eller bort til skogen, så er det en helt annen lek. De får utfordret seg på en helt annen måte enn på de kjøpte lekeapparatene”. Informanten forteller videre at barna får klatre nesten så høyt som de vil i trærne utenfor barnehagen, men at det ikke er mulig innenfor gjerdet. Selv fikk hun gjøre

nesten som hun ville som barn, og er glad i å utføre aktiviteter som innebærer risiko også den dag i dag.

Informanten mener at jamt over er personalet i denne barnehagen åpne for at barna skal få utfolde seg i risikoleken. ”Terskelen ligger vel i en selv, hva en synes er farlig og ikke. Så er det selvsagt noe med hvor tungt en føler på ansvaret, og hvordan man tolker det”. Selv har hun fått lov til å holde på som hun selv ville da hun var liten.

Informanten forteller at foreldregruppa er en viktig faktor når det er snakk om utfoldelse av risikolek. ”De foreldrene som er i gruppa nå er positive til uteleken, og synes det er viktig at vi prioriterer dette. Om man vet hvor foreldrene står oppi det, så er man litt mer modig til å slippe barna”.

Har dere på noen måter lagt til rette for risikolek i denne barnehagen?

”Jeg tenker at i forhold til det at vi er i akebakken mye om vinteren er viktig med tanke på tilrettelegging. Med en gang vi kommer dit er det mye større fart, og mer ukontrollert. I starten da vi begynte å være der var det uvant, og vi var forsiktige, men de reglene har blitt mer borte. Barna står mer fritt. Vi har også et par steder i skogen i nærområdet som vi bruker av og til.. Man legger til rette ved å bruke områdene”. Videre snakker vi om hvordan uteområdet i barnehagen innbyr til risikolek. De har et stort uteområde, som delvis er kupert. De har en gangvei rundt barnehagen, hvor det ofte sykles i stor fart. De har også dumphuske, sklie, klatrevegg, husker og flere forskjellige lekeapparater til å klatre og henge i. Av og til spikker de med kniv også. Informanten legger til at hun skulle ønske at det ikke var så mange kjøpte lekeapparater. De er ikke populære særlig lenge etter at de blir satt opp, og i tillegg koster de mye.

Når jeg spør om de har noen regler for risikolek svarer hun ”Ja, ved huskene.. Der er det ikke lov til å snurre. Dette henger sammen med en episode i nærområdet til barnehagen, som skjedde for noen år siden. I tillegg så kan jentene med langt hår kan henge seg fast i kjettingene når de er tvinna”.

Har dere opplevd at noen av barna har skadet seg i forbindelse med risikolek? Hvilken type skader har dette vært?

”Nedkjøring ved aking... Verste der var et slag i hodet. Så hadde vi en jente som brøt av hånda

når hun datt fra en benk hun balanserte på. Ellers har det vel stort sett bare vært en del skrubbsår”.

4.2 Barnehage B / Barnehagelærer B

I barnehage B har jeg intervjuet en mann i tredveårene, som var ferdigutdannet i 2006. Han har jobbet i denne barnehagen i syv år, og mest med de eldste barna han også. Her er det snakk om en nisjebarnehage i form av gards- og naturbarnehage.

Har dere snakket noe om risikolek på personalmøte, eller andre møter her i barnehagen det siste året?

Her forteller han at de har snakket mye om risikoleik på personalmøte det siste året. Spesielt hvordan de skal sette grenser, og om de skal ha noen grenser som er mer felles for alle. Spesielt kamp- og slåsselek har det vært mye på planen, da de har en stor gruppe gutter som daglig driver med denne type lek.

Ser du noen spesielle fordeler med risikoleken?

”Eh, ja.. Det er mye positivt med risikoleken, helt til det går galt. De opplagte tingene er jo det motoriske. Men de blir jo også flinke til å vurdere risikoen selv. Dersom barna er vant med risikoleken vil det være tryggere å slippe til dem i risikolek enn de som ikke er vant med det. Så har den nok en egenverdi, denne risikoleken... Voksne oppsøker jo også denne type lek”.

Hvilke holdninger til risikolek kan vi finne blant personalet i denne barnehagen?

”Vi kan vel finne alle typer.. hele skalaen. Men generelt tror jeg at vi er positivt innstilt til det”. Informanten forteller videre at ”noen ønsker å ha regler på risikoleken, mens andre ønsker grenser”. Han trekker frem at det å ha regler for risikolek bare gjør det enklere for personalet. Det man er komfortabel med selv som voksen avgjør hva barna får lov til. Han synes det er viktig at den enkelte voksne sier i fra, og setter nye grenser dersom de tar over situasjoner der det foregår lek som er utenfor deres komfortsone. ”All risikoleken krever at det er voksne i nærheten som følger med. Det er kanskje det viktigste. Risikoleken er jo skumlest i de situasjonene der barna har slått seg, og ingen har sett hvordan det har skjedd”.

Hvilket forhold har du personlig til risikolek? Kan du selv huske opplevelser rundt risikolek fra da du var barn?

Informanten forteller at han sto fritt til å utfolde seg i risikolek da han var barn. Spesielt husker han da de var alene i skogen, og hugget ned trær. Ellers var det svært mye skihopping. Nå i dag er han også glad i risikolek, spesielt terrengsykling.

Har dere opplevd at noen av barna har skadet seg i forbindelse med risikolek? Hvilken type skader har dette vært?

”Vi har hatt lite skader. Det har vært brudd i en hånd og en fot. Ellers har det vært to som har slått hodet i kanter, og har måttet sydd... Men vi har jo hatt mange småskader og skrubbsår... Hadde det vært flere skader hadde vi vært nødt til å ta en nøyere vurdering av hvordan vi forholder oss til risikoleken”.

Har dere på noen måter lagt til rette for risikolek i denne barnehagen?

Her vektlegger informanten spesielt at de er mye utenfor barnehagens gjerde sommer som vinter, og på denne måten legger til rette for risikolek i naturen. De har flere områder i skogen som de pleier å være på, og opp til flere bratte akebakke i nærheten. I tillegg finner vi et rikt og variert lekemiljø på barnehagens uteområde. Vi snakker om at de har et uteområde som stort sett har skrått underlag, men som også har noen flater. De har trær i ulike størrelser, ei trehytte og et lekehus som barna liker å klatre i/på. De har husker, en dumphuske og sykler som ofte er i bruk. De har også lagt til rette en downhill-bane for sykkel. Barna får i tillegg jevnlig bruke kniv, øks og hammer.

5. Drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte resultatene av de innsamlede dataene opp mot teori fra teorikapittelet.

5.1 Positive aspekter ved risikoleken

Barnehagelærer B trekker frem at risikoleken gir motoriske fordeler. Dette er helt klart en fordel ved risikoleken. Som Fjørtoft (2013, s. 182) skriver, så oppøver man motoriske ferdigheter gjennom praksis. Gjennom å være i bevegelse i risikolek, vil man stadig få øvd opp sine motoriske ferdigheter og motoriske kontroll.

Gjennom intervjuene kom det også frem at personalet i begge barnehagene er trygge på hva risikolek innebærer, jamfør Sandseter (2013a, s. 178) sin kategorisering, og de mener at denne type lek trengs i barnehagen. En positiv faktor med risikoleken som begge barnehagelærerne trekker frem, er Chikzentmihalyi (1990) sin flytzone, der man ligger å vipper mellom følelsen av spenning og frykt. Ingen av barnehagelærerne nevner derimot mestring, som Sandseter (2013a, s. 181) skriver må være til stede om risikoleken skal oppleves som positiv. Men mestring henger tett sammen med flytsonen. Implisitt tolker jeg det at de nevner flytsonen dit hen at barnehagelærerne er opptatt av at barna kan møte utfordringer tilpasset den enkelte, slik at de kan oppleve mestring.

Gjennom at barna får oppleve mestringsfølelse, kan vi motivere dem til utfordringer ved senere anledninger også. På den måten er man med på å forme robuste barn. I tillegg vil det være positivt for egen selvoppfatning å oppnå mestringsfølelse (Jensen & Osnes, 2009, s. 122). Til motsetning har vi de barna som ikke opplever mestringsfølelsen, og heller opplever nederlaget av å ikke kunne gjennomføre det de ønsker å få til. Dette virker negativt inn på egen selvoppfatning. Mestringsfølelse kan altså føre med seg ringvirkninger, slik at de som opplever mestring også senere oppsøker nye situasjoner der de kan oppleve denne følelsen. Dette er det dessverre ingen av barnehagelærerne som nevner.

Barnehagelærer B er opptatt av risikomestringen som Sandseter (2013b, s. 58) omtaler. Informanten vektlegger at det er viktig at barna lærer å kjenne egne begrensninger gjennom at de utfordres. Det virker også for at barnehagelærer A synes risikomestring er viktig, gjennom

at hun sier at ”barna får utfordret seg på en helt annen måte” ved å delta i risikolek. Begge barnehagelærerne er klare på at det ikke er bra for barna at de blir overbeskyttet. Som Breivik (2001, s. 55) skriver, har barna godt av å bli herdet. Barnehagelærer B støtter seg til dette når han trekker frem at barn som ikke har kjent på egne utfordringer, kan utgjøre stor risiko for seg selv når det virkelig gjelder å vurdere risikoen rett.

5.2 De voksnes betydning for risikoleken

Barnehagelærerne gir uttrykk for at det kan være vanskelig å balansere det å gi barna utfordringer og samtidig passe godt på dem. Dette kommer nok av at de positive aspektene ved risikoleken, som nevnt ovenfor, settes opp mot de mulig negative konsekvensene. De negative konsekvensene vil kunne være at barna mislykkes og skader seg. Rapporten *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehagen* (Egset, Pareliussen, Sando og Sandseter, 2013) forteller oss at få av skadene i barnehagen er alvorlige. De aller fleste skadene som oppstår er skrubbsår eller småkutt. Begge barnehagelærerne gir beskrivelser av skadeomfang i deres barnehage som tilsvarer resultatene fra denne rapporten. I løpet av flere år tilbake i tid kan de bare komme på noen få tilfeller der barn har brekt bein eller slått hodet hardt.

Noen av de ansatte er mer bekymret enn andre med bakgrunn i egen subjektiv risiko (Osnes et al., 2015, s. 156 – 157). Dette henger sammen med at vi alle er forskjellige, og har opplevd ulike hendelser gjennom livene våre. Når jeg spør barnehagelærer A om hva de voksne tillater av risikolek, sier hun: ”Terskelen ligger vel i en selv, hva en synes er farlig og ikke”. Sandseter sin forskning om at de ansatte i barnehagen ikke oppsøker risiko selv (Sandseter, 2007) stemmer derimot ikke over ens med mine informanter. Begge informantene har bedrevet risikolek som barn, og liker fortsatt å bedrive risikofylte aktiviteter. Informantene mine opplever også at personalet jamt over er positivt innstilt til risikoleken, men barnehagelærer B mener at vi kan finne hele skalaen blant deres personale.

Personalets subjektive risiko vil virke inn på hvordan barna får utfoldet seg innen risikoleken. I barnehage B ligger hele tiden ansvaret for å sette grenser hos den voksne som er til stede i risikoleken. Samme praksis gjelder stort sett hos barnehage A også. Dette er utfordrende ved at personalet kan la sine egne begrensninger gå i veien for at barna får tilstrekkelig med

utfordringer. Samtidig vil det også bidra til at barna får større utfordringer sammen med noen voksne enn med andre. Skulle mann hatt regler som alle de voksne var komfortable med, ville dette lagt enda større begrensninger for barna. Barnehagelærer A forteller også at det blir strengere hva man kan gjøre innenfor gjerdene til en kommunal barnehage. Barnehagene må forholde seg til blant annet forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014) og *rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2017) gir føringer for hva personalet skal vektlegge i barnehagehverdagen. Personalet i barnehagen må også tenke over hva foreldrene mener om risikolek. Vi ser at det er mange ting man må reflektere over på en gang.

5.3 Barnehage A og B sine tilrettelegginger av lekemiljøer

Informantene er tydelige på at barna må få utfordret seg innenfor trygge rammer. Dette kan vi knytte til Sandseter (2013a, s. 189, s. 193 - 194), som påpeker at personalet må skape trygge lekemiljøer som er rike, spennende og varierte. For å kunne se på hvordan barnehagene legger til rette for risikolek på uteområdene deres, vil jeg trekke fram igjen Sandseter sine kategorier for hva risikolek kan innebære, og punktvis se på hvordan de to barnehagene gir barna mulighet til utfoldelse av slike aktiviteter:

- lek i store høyder, med fare for å falle ned
- lek med stor fart, med fare for blant annet sammenstøt
- kamp- og slåssleker, med fare for å skade hverandre
- lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ ned/ inni noe
- lek med farlige redskaper
- lek hvor barn kan gå seg bort / bli borte (Sandseter, 2013a, s.178).

På bakgrunn av forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014), vil ikke barnehagene ha mulighet til å særlig legge til rette for ”lek i store høyder, med fare for å falle ned” og ”lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ ned/ inni noe” innenfor barnehagens gjerde, men det finnes noen unntak. Klatreveggen til barnehage A er et eksempel på hvor barna kan klatre med fare for å falle ned, men her er det fallunderlag tilpasset det forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014) tillater. Dette gjelder også barnehage B sin trehytte og lekehustaket der. I naturen kan man derimot finne mange steder hvor slike typer lek kan forekomme, og slike steder oppsøker begge barnehagene. Barna kan blant annet få klatre i trær. Her gir begge

informantene uttrykk av at de slipper barna til å klatre høyt i trærne, og at de synes det er viktig at barna må klare det selv og ikke ved hjelp av andre.

”Lek med stor fart, med fare for å skade hverandre” og ”kamp- og slåssleker, med fare for å skade hverandre” er nok de typene risikolek man oftest ser i barnehagene. Dette har barnehagene tilrettelagt blant annet ved å ha store uteområder som er både flate og kuperte, i tillegg som de har husker og sykler. Barnehage A har også en asfaltert sykkelbane rundt hele barnehagebygget, som gir ekstra gode muligheter for å komme opp i stor fart med syklene. Vinterstid er aking en aktivitet som faller under kategorien ”lek med stor fart, med fare for å skade hverandre”. Dette foregår i begge barnehagene, og mest utenfor barnehagens gjerder. Det varierer i hvilken grad disse aktivitetene er voksenstyrte eller ikke, men stort sett er de ikke det. De voksne følger med, og griper inn når de tror det er nødvendig for barnas sikkerhet.

Begge barnehagene tilbyr også ”lek med farlige redskaper”. Men ut i fra det informantene forteller virker det til at barnehage B oftest tilbyr dette. Spikking forekommer i begge barnehagene under voksenoppsyn, og på et avgrenset område. I barnehage B får barna også bruke hammer og sag, uten at det er spesielt oppsyn rundt aktivitetene, men de voksne følger selvsagt med.

Til slutt står vi igjen med ”lek hvor barn kan gå seg bort/ bli borte”. Det er selvsagt en sjanse for at dette kan skje når de går på turer utenfor barnehagen, men det vil alltid være strengt oppsyn av barna. Ingen av barnehagelærerne nevnte situasjoner der dette har forekommet.

Ser vi på uteområdene til de to barnehagene, så har barnehage A har flere standardiserte lekeapparater enn barnehage B har. Barnehagelærer A forteller at flere av apparatene, som de har brukt mye penger på, ikke blir særlig mye i bruk. De er populære kun i starten når de er nye og spennende. Barnehage B har i større grad vektlagt naturlige lekesteder enn barnehage A. Begge barnehagelærerne gir tydelig uttrykk for at de synes de naturlige lekenestedene er de beste. Dette imøtekommer begge barnehagene i stor grad gjennom at de oppholder seg ofte utenfor barnehagens gjerder, men barnehage B gjør dette oftere enn barnehage A etter hva informantene kan fortelle. Begge barnehagelærerne ser at det blir en helt annen type lek i naturen, og at det enkelte barnet lettere finner utfordringer tilpasset hva de mestrer der.

6. Konklusjon

Vi ser at det er flere positive sider ved risikoleken som barnehagelærerne er bevisste på. Barna får oppleve mestring, de lærer seg å vurdere risiko og de forbedrer sine motoriske ferdigheter. Barna blir rett og slett mer robuste av å få utfordret seg i risikolek. Det er viktig å inneha kunnskap om dette når man skal legge til rette for risikolek i barnehagen. Slik som det fremkommer, både i resultatene og i teorien, så er barnehagepersonalets kunnskaper og holdninger svært avgjørende for hvordan det tilrettelegges for risikolek på barnehagens uteområder.

Barnehagelærerne jeg har intervjuet viste god oversikt over positive sider ved risikoleken, men de snakket ikke noe om mestringsfølelse hos barna. Dette kan selvsagt komme av at de tar dette så selvsagt at de ikke tenker over å nevne det. Men det blir bare synsing. Uansett kunne informantene fortelle at de har en positiv holdning til risikolek, og at deres kollegaer jamt over har det også. Dette er et godt utgangspunkt for tilrettelegging av risikolek på barnehagens uteområder.

Vi ser at det er krevende for de voksne i barnehagen å tilrettelegge for risikolek. Med de positive sidene av risikoleken i bakhodet, har personalet en egen subjektiv risiko som spiller inn, de må ta hensyn til det enkelte barnet, tenke på foreldrenes ståsted i forhold til risikoleken og se på blant annet *rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2017) og forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (2014). Det er mange ting å forholde seg til. Personalet bør også tenke over om de er på tur til å overbeskytte barna, noe som hindrer deres utfoldelse av risikoleken. Overbeskytter man barna gjør man dem en bjørnetjeneste i at de ikke lærer seg å vurdere risiko selv. Samtidig kan man ikke slippe barna til hva som helst i barnehagen. Man er nødd om å finne den gylne middelveien. Jeg synes barnehagene løser dette godt, ved at de har snakket om risikoleken, og at det er opp til den voksne som er til stede i risikoleken der og da å sette grenser ut fra felles overordnede rammer.

Vi ser at barnehagene gir gode muligheter for barna til utfoldelse av risikolek på barnehagens uteområder gjennom varierte lekemiljøer, både med tanke på lekeapparater og landskap. Barna kan utfolde seg i alle av Sandseter (2013a, s. 178) sine definisjoner på risikolek innenfor barnehagens uteområder. Likevel er det en ting som utpeker seg når barnehagelærerne beskriver hvordan de tilrettelegger for risikolek på barnehagens uteområder.

Barnehagelærerne er svært enige i at naturen har et stort potensial for å gi barna gode utfordringer innen risikolek, noe som Nordbotten (2014, s. 120) kan bekrefte. Begge barnehagelærerne trekker frem at de legger til rette for risikolek ved at de bruker naturområdene utenfor barnehagens gjerder. Her vil nok gards- og naturbarnehagen skille seg positivt ut, i at de oftere benytter seg av naturen i nærområdet til barnehagen. Dette stemmer over ens med min førforståelse av situasjonen. Likevel er det ikke store forskjellene vi finner når det er snakk om hvordan de to barnehagene legger til rette for risikofylt lek på barnehagens uteområder. Dette er positivt!

6.1 Tanker videre

For fagfeltet vil det nok være nyttig å vurdere om dyre lekeapparater i barnehagen er god pengebruk. Barnehagelærer A kunne fortelle at de kjøpte lekeapparatene ikke var populære særlig lenge. Dette er store investeringer, og pengene kunne vært brukt på andre felt. For eksempel kunne man brukt pengene på å gi barna skyss ut til marka, om barnehagene ikke har naturområder i gangavstand fra barnehagen.

Jeg vil avslutte med et sitat fra Breivik, som jeg vil ta med meg videre inn i karrieren min:

Jeg mener derfor at det er en barnerett å fryse av og til, være sulten noen ganger, skrubbe seg og slå seg. Det er en barnerett å blø litt, ta på det varme blodet, slikke på det, kjenne på det – søtt, varmt, deilig. Å få kontakt med seg selv, sin kropp og sine egne følelser på slike direkte måter er en investering i langsiktig beskyttelse (Breivik, 2001, s. 56).

Litteraturliste

Bagøien, T. E. Og Storli, R. (2013). *Lag en naturlekeplass: I barnehage og skole* (2. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.

Christoffersen, L. og Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.

Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. New York: Harper & Row.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. Utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Egset, C. K., Pareliussen, I., Sando, O. J. og Sandseter, E. B. H. (2013). *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehagen*. Trondheim: Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanningen. Lokalisert på <https://www.udir.no/Upload/Rapporter/2013/Skaderapporten%20endelig%202602.pdf?epslanguage=no>

Fallangen, B. og Øien, I. (2013). Barns utvikling av motoriske ferdigheter. I Kvello, Ø. (Red.), *Barnas barnehage 2: Barn i utvikling* (2. utg., s. 161 - 177). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Fjørtoft, I. (2013). Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (Red.), *Barnas barnehage 3: Kroppslighet i barnehagen* (2. utg., s. 180 - 195). Oslo: Gyldendal Akademisk

Lillemyr, O. F. (2011). *Lek, opplevelse, læring: i barnehage og skole* (3.utg). Oslo: Universitetsforlaget.

-
- Moser, T. (2013). Motorikk, utvikling, og læring – en kort innføring i grunnleggende begreper og forståelser. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (Red.), *Barnas barnehage 3: Kroppslighet i barnehagen* (2. utg., s. 126 - 149). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Nordbotten, G. L. (2014). *Barns fysiske utvikling: hvordan stimulere barns fysiske utvikling* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Osnes, H., Skaug, H. N. & Kaarby, K. M. E. (2015). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandseter, E. B. H. (2007). Barns risikofylte lek i barnehagen – en pilotstudie, i T. M. Guldal, G. Karlsen, G. Løkken, F. Rønningen, og T. Steen-Olsen (Red.), *FoU i Praksis 2006, Rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanningen* (s. 237 – 252). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Sandseter, E. B. H. (2013a). ”Når det kile i magen, må æ bare flir og hyl!”. Betydningen av barns risikofylte lek. I Kvello, Ø. (Red.). *Barnas barnehage 2: Barn i utvikling* (2. utg., s. 178 - 194). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sandseter, E. B. H. (2013b). Det opplevelses- og spenningsøkende barnet. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (Red.). *Barnas barnehage 3: Kroppslighet i barnehagen* (2. utg., s. 53 - 64). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sigmundsson, H. & Pedersen, A. V. (2000). *Motorisk utvikling: Nyere perspektiv på barns motorikk*. Oslo: Sebu forlag.
- Storli, R. (2013). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (Red.). *Barnas barnehage 3: Kroppslighet i barnehagen* (2. utg., s. 335 - 351). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr, FOR-1996-07-19-703. (2014). Hentet fra <https://lovdata.no/>
- Forskningsetikkloven, LOV-2017-04-28-23. (2017). Hentet fra <https://lovdata.no/>

Vedlegg 1 Intervjuguide

Problemstilling: *Hvordan tilrettelegger utvalgte barnehager for risikolek på barnehagens uteområde?* Med dette mener jeg både innenfor barnehagens gjerde, og de områdene utenfor barnehagens gjerde som blir mest benyttet.

Hva betegnes som risikolek?

- lek i store høyder, med fare for å falle ned
- lek med stor fart, med fare for, for eksempel sammenstøt
- kamp- og slåsseleker, med fare for å skade hverandre
- lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ ned/ inni noe
- lek med farlige redskaper
- lek hvor barn kan gå seg bort / bli borte (Sandseter, E. B. H., 2013, s. 180 – 181).

Bakgrunn	<ul style="list-style-type: none"> • Hvor mange år er du? • Hvor mange år er det siden du tok barnehagelærerutdanningen/førskolelærerutdanningen? • Hvor mange år har du jobbet i denne barnehagen? • Hvilken type barnehage er dette?
Risikolek	<ul style="list-style-type: none"> • Har dere snakket noe om risikolek på personalmøte, eller andre møter her i barnehagen det siste året? • Ser du noen fordeler med risikoleken?
Voksenrollen	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilket forhold har du personlig til risikolek? Kan du selv huske opplevelser rundt risikolek fra da du var barn? • Hvilke holdninger til risikolek kan vi finne blant personalet i denne barnehagen? • Har foreldrene noen innflytelse på arbeidet deres med risikolek i barnehagen? • Har dere snakket noe om at barnas kropp er bygd for å tåle en støyt? - Eller har det kommet andre innspill/argumenter for utfoldelse av risikolek?
Uteområdet	<ul style="list-style-type: none"> • Har dere på noen måter lagt til rette for risikolek i denne barnehagen? • Har dere bevisst laget hinder for utfoldelse av risikolek(fysiske/muntlige regler)? • Er det noe du skulle ønske var annerledes ved barnehagens uteområde? • Har dere noen regler i forhold til risikolek her i barnehagen? Er disse reglene tydelige?

Skader	<ul style="list-style-type: none"> • Har dere opplevd at noen av barna har skadet seg i forbindelse med risikolek? Hvilken type skader har dette vært? Har det fått følger for barnehagen?
Annet	<ul style="list-style-type: none"> • Er det noe mer du ønsker å tilføye? Får barna utfoldet seg i risikolek utenfor barnehagens gjerde?

Referanser: Sandseter, E. B. H.(2013). ”Når det kiler i magen, må æ bare flir og hyl!”
Betydning av barns risikofylte lek. I Kvellø Ø.(Red.) *Barnas barnehage 2: Barn i utvikling* (2. Utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vedlegg 2 Forespørsel om deltakelse i bacheloroppgave

Forespørsel om deltakelse i bacheloroppgave

Jeg er 3.årsstudent på barnehagelærerstudent ved Høgskolen i Innlandet, campus Hamar. For tiden skriver jeg på bacheloroppgaven min, der problemstilling er: *"Hvordan tilrettelegger utvalgte barnehager for risikolek på barnehagens uteområde?"*.

Denne oppgaven handler om risikolek, og barnas utfoldelse av risikolek i barnehagen. Jeg vil blant annet se på den voksnes subjektive risiko, og hvordan den kan påvirke barnas muligheter for utfoldelse av risikolek. Jeg vil sette dette opp i mot teori som omfatter forskriften om sikkerhet ved utelekeplassen, nytteverdien av risikolek og syn på barn. For å samle data til oppgaven har jeg valgt å bruke kvalitativ metode, og vil benytte meg av et delvis strukturert intervju. Jeg ønsker å bruke lydopptaker til å ta opp intervjuet, slik at jeg får mest mulig korrekt databruk i oppgaven.

Det er frivillig å delta i dette forskningsintervjuet, og du kan trekke deg ut av intervjuet når som helst uten å oppgi noen grunn for det. Alle dataene du har gitt vil bli slettet dersom du trekker deg. Dersom du blir med under hele intervjuet vil alle dataene som blir samlet inn holdes konfidensielle og anonymiseres, slik at du som person og barnehagen ikke kan gjenkjennes i oppgaven. Lydopptaket blir slettet med en gang oppgaven er ferdigstilt.

Jeg samtykker til at mitt intervju kan brukes i bacheloroppgaven:

Dato:..... Signatur:.....

Tusen takk for at du tok deg tid til å delta på intervjuet tilhørende min bacheloroppgave!

Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr, FOR-1996-07-19-703. (2014). Hentet fra <https://lovdata.no/>